

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ**

Корня Юрій Андрійович

УДК 364.4-756.4:364.63

**ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ДО
ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

спеціальності 231 – «Соціальна робота»

АВТОРЕФЕРАТ

магістерської роботи

за освітньо-професійною програмою «Соціальна робота»

Миколаїв – 2021

Магістерською роботою є рукопис.

Роботу виконано в Чорноморському національному університеті імені Петра Могили, Міністерство освіти і науки України.

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК: кандидат педагогічних наук, доцент

КОСТЄВА Тетяна Богданівна

Чорноморський національний

університет імені Петра Могили

РЕЦЕНЗЕНТ:

доктор наук з державного

управління, професор

АНДРІЯШ Вікторія Іванівна

Чорноморський національний

університет імені Петра Могили.

Захист відбудеться 25 лютого 2021 року о 10.00 на засіданні кафедри соціальної роботи, управління і педагогіки Чорноморського національного університету імені Петра Могили, за адресою: 54003, м. Миколаїв, вул. 1-а Воєнна, 2.

З роботою можна ознайомитись на кафедрі соціальної роботи, управління і педагогіки Чорноморського національного університету імені Петра Могили,

за адресою: 54003, м. Миколаїв, вул. 1-а Воєнна, 2.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Розвиток сучасного суспільства відбувається в епоху великих та стрімких змін. Ці зміни відбуваються в різних формах соціальної діяльності людини і знаходять місце в різних сферах: в політичній, культурній, економічній та волонтерській сфері. Волонтерство як соціокультурне явище нерозривно пов'язане з розвитком цивілізації. В історії людства навряд чи знайдеться суспільство, якому не були б притаманні ідеї добровільної та безкорисливої допомоги. І завжди знаходились люди, для яких самореалізація, самовдосконалення були можливі лише через працю на благо інших.

Оскільки волонтерство є загально визнаним ресурсом соціальної роботи, особливо важливим є залучення до волонтерської діяльності студентів - майбутніх спеціалістів у напрямку соціальної роботи. У волонтерському русі дуже багато позитивних аспектів, які варто використати у професійній підготовці майбутніх працівників. Для молоді волонтерська діяльність є не тільки способом проведення вільного часу, самореалізації і можливістю принести користь суспільству, але і стимуляцією майбутніх фахівців до професійного та творчого зростання і розвитку.

Вияв специфіки соціалізації студентів у волонтерській роботі є актуальною проблемою не лише науки, а й сфери практичної діяльності. Відомо, що соціалізація особистості – багатогранний і водночас складний процес, який включає соціально-педагогічні (виховання і самовиховання; об'єктивні умови життєдіяльності; соціальні інститути) впливи, які виділяються у поглядах і поведінці студентів, та виступають у сукупності, забезпечуючи як безпосередній, так і опосередкований вплив на особистість студента. При цьому вищий навчальний заклад як соціальний інститут виступає важливим фактором мікросередовища, індивідуалізує процес соціалізації й відіграє у ньому пріоритетну роль.

Важливим джерелом для вивчення питання волонтерства є робота І. Д. Зверєва та Г. М. Лактіонова «Підготовка волонтерів та їх роль у реалізації

соціальних проєктів», в якій було висвітлено поняття «волонтерський рух», наведені інноваційні методи з навчання та виховання молодих спеціалістів, а також було проаналізовано досвід роботи громадських організацій України. Питанням вивчення волонтерства як соціального феномену також займалися вітчизняні вчені, такі як: Р.Вайнола, А.Капська, Н.Комарова, О.Безпалько. В основі досліджень було покладено соціально - педагогічне вивчення волонтерства в процесі підготовки майбутніх спеціалістів до роботи. Також вивченням волонтерського руху з боку економічного, трудового та соціального підходу займалися Л. Саламо, Ф.Хайек, К.Бідерман.

Зважаючи на актуальність проблеми, була обрана тема дослідження: «Формування готовності студентської молоді до волонтерської діяльності».

Об'єктом дослідження є волонтерська діяльність як соціально-психологічне явище.

Предметом дослідження є особливості формування готовності студентської молоді до волонтерської діяльності.

Мета роботи: на основі теоретико-експериментального дослідження розробити рекомендації формування готовності студентської молоді до волонтерської діяльності.

Мета дослідження передбачає розв'язання таких завдань:

1. Розкрити сутність волонтерської діяльності як ресурс професійно-особистісного зростання.
2. Проаналізувати вітчизняний та зарубіжний досвід підготовки молоді до волонтерської діяльності;
3. Проведення констатувального та формувального експерименту для визначення сформованості умінь та готовності до волонтерської діяльності;
4. На основі формувального експерименту розробити рекомендації формування готовності студентської молоді до волонтерської діяльності.

Методи дослідження. Для вирішення поставленої мети та завдань у роботі використані загальнонаукові та спеціальні методи. До загально наукових методів належать: метод аналізу та порівняння, метод узагальнення та

абстрагування. До спеціальних методів належить: метод опитування, констатувальний та формувальний експеримент, аналіз отриманих даних.

Теоретична значущість результатів дослідження полягає в аналізі волонтерства та волонтерського руху; досліджено характерні ознаки організації процесу підготовки студентів вищих навчальних закладів до волонтерської діяльності; розкрито практичні методи підготовки молоді до волонтерської діяльності.

Практична значущість результатів дослідження полягає у розробленні діагностичного дослідження з виявлення рівня готовності студентів навчальних закладів до волонтерської діяльності; розробки та реалізації рекомендацій щодо формування готовності студентської молоді до волонтерської діяльності.

Експериментальною базою дослідження виступив Чорноморський національний університет імені Петра Могили, студенти I-II курсу спеціальностей «Психологія» та «Соціальна робота».

Апробація результатів дослідження. Основні наукові результати роботи висвітлені у тезах до Міжнародної науково-практичної конференції «Психологія в контексті сучасних досліджень проблеми розвитку особистості» (м. Запоріжжя 11 грудня 2020р.).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми магістерської роботи, представлено мету і завдання, визначено об'єкт та предмет, сформульовано методологію дослідження, показано теоретичну і практичну значущість отриманих результатів, апробацію результатів.

У першому розділі **«Теоретико-методологічні засади дослідження волонтерської діяльності в системі взаємовідносин держави та суспільства»** було проаналізовано, по-перше, аналіз результатів наукової літератури з досліджуваної проблеми, визначення понять та термінів; по-друге, зміст підготовки волонтерів до діяльності, їх функціональні обов'язки та права.

Було проаналізовано історію виникнення волонтерського руху та його вплив на функціонування суспільства.

Як ресурс професійно-особистісного зростання було проаналізовано роботи І. Д. Зверева та Г. М. Лактіонова «Підготовка волонтерів та їх роль у реалізації соціальних проектів» в яких розглянуто теоретичні засади та зміст організації соціальних проектів.

Аналіз наукової літератури довів, що досліджувана проблема є актуальна на сьогодні, змістовно складна та багатоаспектна, оскільки містить, як теоретичні знання з досліджень стосовно підготовки студентів під час навчально-виховного процесу до волонтерської діяльності, так і практичні напрацювання в професійній підготовці студентів соціально-психологічних спеціальностей, що істотно збагачує уявлення щодо даного питання з точки зору його вирішення.

У другому розділі **«Практичні методи підготовки молоді до волонтерської діяльності»** було проаналізовано вітчизняні та зарубіжні роботи щодо проведення підготовки молоді до активної волонтерської діяльності. Під час аналізу ми виокремили ефективні методи роботи зі студентами в груповій та індивідуальній роботі.

Також висвітлено теоретичні та практичні аспекти розвитку та діяльності волонтерських організацій, соціальних служб, благодійних організацій тощо. Проаналізовано концепцію громадських організацій та державних установ, які надають соціальні послуги різним верствам населення. Ознайомились з програмами проектів соціальної профілактики, соціальної допомоги, адаптації та реабілітації.

Аналіз методів підготовки волонтерів до роботи показав перспективи розвитку напрямів роботи волонтерів, критерії діяльності відповідно до міжнародних стандартів.

У третьому розділі **«Експериментальне дослідження з формування готовності студентів навчальних закладів до волонтерської діяльності»** був проведений констатувальний та формувальний експеримент, під час якого студенти мали можливість оновити свої знання з теми волонтерства.

Було проведено ряд анкетувань та опитувань для виявлення рівня обізнаності студентів із темою волонтерства та волонтерського руху.

Також на формувальному етапі дослідження було проведено ряд тренінгових занять, під час яких студенти мали можливість поліпшити свої знання з вивчення питання роботи волонтерів. Під час роботи студенти знайомились з історією походження волонтерства, створювали паспорт волонтера, за допомогою рольових ігор приміряли на себе певні ролі у роботі, створювали власні проекти.

Після проведення тренінгу студентам було запропоновано пройти анкетування для перевірки знань які вони отримали протягом занять. При дослідженні було виявлено, що рівень сформованості та готовності студентів до волонтерської діяльності значно підвищився. Якщо на початковому етапі нашої роботи ми спостерігали переважно більшість низького рівня, то наприкінці результати досить втішні і більшість студентів володіють достатнім рівнем обізнаності з теми волонтерства. Студенти усвідомили необхідність оволодіння знаннями та навичками для успішності власної діяльності, отримали навички самоосвіти та самовиховання, підвищили рівень емпатії то оточуючих.

ВИСНОВКИ

Здійснений науковий аналіз досліджуваної проблеми та результатів проведеної експериментальної роботи дає підстави для наступних висновків:

1. На основі аналізу науково-педагогічної літератури, ми розкрили поняття волонтерської діяльності, її сутність та зміст. Волонтерський рух, як універсальний людський феномен існує в різних країнах світу і на різних рівнях соціального, політичного та економічного розвитку, допомагає у вирішенні питань та створює стабільну та збалансовану системи взаємодії.

Волонтерський рух для молоді створює нові можливості для навчання та реалізації власного потенціалу через допомогу суспільству. Зважаючи на складний стан політичної, економічної, соціальної сфери, реформування системи, впровадження технологічного підходу в теорію і практику соціальної роботи тощо, створення кадрів в сфері волонтерства є важливим засобом для самореалізації молоді, підвищення професійних та моральних якостей.

Важливим є не тільки проблема виховання волонтерської позиції у студентів, а й підтримка ініціатив та нових поглядів. Саме тому необхідність в порушенні питання впровадження новітніх технологій та вивчення теми готовності молоді до взаємодії та активної роботи, як волонтерів є важливим в процесі навчання, адже таким чином підвищується рівень саморозвитку та особистісного зростання, як особистості так і усієї держави.

2. Проаналізувавши вітчизняний та зарубіжний досвід ми ознайомились з новими підходами у сфері виховання волонтерської позиції серед молоді. Були проаналізовані наукові роботи в яких висвітлювалась тема підготовки волонтерів до діяльності, а також професійна реалізація та створення проектної роботи.

Виховання патріотизму серед студентів є запорука якісної взаємодії та створення нових можливостей ефективної роботи.

Також ознайомились з існуючими громадськими та державними

волонтерськими організаціями, благодійними фондами, соціальними організаціями та установами, які проводять свою діяльність.

3. Під час проведення дослідження на констатувальному етапі роботи ми отримали такі результати: найвищий рівень загальної вибірки спостерігається у 12% студентів та 19% мають вищий рівень. Студенти цих груп виявили високий рівень обізнаності з питання волонтерства, а також мали високий рівень емпатії та готовності до виконання роботи. Середній рівень готовності до волонтерської діяльності отримали 42% студентів. Низький рівень отримали 23%, а дуже низький рівень обізнаності з теми волонтерства отримали 4% студентів. Вже на формувальному етапі проведення дослідження, результати були наступними: 19% студентів отримали дуже високий рівень та 23% мали студенти з високим рівнем готовності до волонтерської діяльності. Середній рівень у 46% студентів, 12% мали низький рівень. Дуже низький рівень був відсутній серед студентів, що брали участь у дослідженні, таким чином ми змогли дійти висновку, що рівень обізнаності з теми та готовність до волонтерської діяльності значно підвищився. Такі показники дали нам змогу зрозуміти, що проведена робота у формувальному експерименті була відтворена у вірному напрямку, що допомогло отримати бажані результати дослідження.

4. Було розроблено рекомендації щодо вдосконалення процесу формування готовності до волонтерської діяльності серед студентської молоді. Складена та проведена нами тренінгова програма стала важливим етапом процесу підготовки студентів до майбутньої волонтерської діяльності. Студенти усвідомили необхідність волонтерства у суспільстві, усвідомили необхідність оволодіння знаннями та навичками для успішності своєї діяльності, отримали навички самоосвіти та самовиховання. Також завдяки проведеним заняттям студенти мали можливість для створення власних проєктів та ідей, що сприяло також підвищенню професійних умінь в контексті власних спеціальностей.

Найбільш ефективними методами роботи зі студентами в закладі виявились: рольові розтановки, в яких учасники мали можливість подивитись на роботу волонтера з середини, створення бесід та групових дискусій для

порушення важливих питань, проектування індивідуальних планів, аналітико-бібліографічний метод пошуку інформації, метод рефлексії, проведення анкетувань та опитувань, підкріплення інформації прикладами, підключення проєктивних технік та асоціативних форм роботи тощо.

Корня Ю. А. Формування готовності студентської молоді до волонтерської діяльності. — Рукопис.

Магістерська робота на здобуття академічного ступеня магістра за спеціальністю - 231 соціальна робота. - Чорноморський національний університет імені Петра Могили, Миколаїв, 2021.

Магістерська робота присвячена теоретичному обґрунтуванню та експериментальній перевірці педагогічних умов, що забезпечують формування готовності студентів до волонтерської діяльності в умовах закладу вищої освіти. В процесі наукового дослідження здійснено аналіз поняття волонтерства та волонтерської діяльності, розкрито їх сутність та зміст. Проведено діагностику стану сформованості волонтерської позиції у студентів. Розроблено й обґрунтовано програму підготовки студентів до волонтерської діяльності. Виявлено ступінь ефективності педагогічних умов, що забезпечують формування готовності студентів до волонтерської діяльності.

Ключові слова: волонтер, волонтерство, волонтерська діяльність, підготовка волонтерів, студентська молодь.

Kornya Y. A. Formation of readiness of student's youth for volunteer activity. - Manuscript.

Master's work in obtaining the academic degree of a master in specialty - 231 social work. - Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, 2021.

The master's thesis is devoted to the theoretical substantiation and experimental verification of pedagogical conditions that ensure the formation of students' readiness for volunteering in a higher education institution. In the process of scientific research the analysis of the concept of volunteering and volunteer activity is carried out, their essence and content are revealed. Diagnosis of the state of formation of the volunteer position in students is carried out. The program of preparation of students for volunteer activity is developed and proved. The degree of efficiency of pedagogical conditions that ensure the formation of students' readiness for volunteering is

revealed.

Keywords: volunteer, volunteering, volunteer activity, training of volunteers, student youth.